

مقایسه‌ی ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی در همسران عادی و ایثارگر

نمونه‌ی موردی استان خراسان رضوی*

حسین بهروان**

چکیده: مقاله به این پرسش پاسخ می‌دهد که آیا میزان احساس ناامنی اجتماعی و اقتصادی همسران ایثارگر در ابعاد و زمینه‌های مختلف در مقایسه با زنان عادی کمتر است؟ روش تحقیق، پیمایشی و جامعه‌ی آماری، کلیه‌ی همسران خانواده‌های ایثارگر (شهید، جانباز و آزاده) و نیز همسران عادی هم‌جوار آنان در شهرهای استان خراسان رضوی است. حجم نمونه ۱۱۷۶ نفر است که نیمی از آن‌را ایثارگران و نیمی دیگر را همسران عادی تشکیل می‌دهند که با ترکیب روش‌های نمونه‌گیری چندمرحله‌ای، طبقه‌ای متناسب، خوشه‌ای و تصادفی سیستماتیک از فهرست همسران انتخاب می‌شود. اطلاعات از طریق پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته با پرسش‌های بسته جمع‌آوری می‌شود. چارچوب نظری شامل نظریه‌ی نیازها و تضاد فمینیستی است. نتایج نشان می‌دهد که میزان احساس نگرانی همسران ایثارگر در ابعاد مسکن، استقلال مالی، احساس خطر و تهدید در خیابان و تهدید شغلی، کمتر از همسران عادی اما در بُعد بیماری شوهر، مشکلات فرزند، مشکلات جنسی و نقش مردم، بیشتر از همسران عادی است. ضمناً در ابعاد نگرانی از کمبود مالی، جانی، سلامت جسمی، اقتدار بر فرزند، نقش شوهر، نقش فامیل، نقش قانون و نیز در شاخص کل نگرانی، تفاوتی بین دو گروه مشاهده نمی‌شود. نتایج، تأثیر مثبت برنامه‌های حمایتی بنیاد شهید در کاهش نگرانی‌های عمدتاً اقتصادی و فیزیولوژیک ایثارگران را نشان می‌دهد، اما فقدان توجه کافی به نگرانی‌های اجتماعی زنان به‌ویژه در منزل در ارتباط با نقش شوهر و فرزند و نیز در سطح کل جامعه مشهود است.

واژه‌های کلیدی: احساس ناامنی، احساس امنیت، همسران، زنان، ایثارگر، بنیاد شهید، خراسان رضوی.

* این تحقیق با حمایت مالی بنیاد شهید و امور ایثارگران خراسان رضوی در سال ۱۳۸۷ پایان یافته است.

** دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، عضو مرکز پژوهشی مطالعات اجتماعی استان خراسان رضوی

behrovan@um.ac.ir

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۰۳/۱۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۷/۰۷/۱۵

مقدمه و طرح مسئله

گرچه تحقیقاتی مستقل درباره‌ی احساس ناامنی همسران ایثارگر در ایران انجام نشده است، اما برخی تحقیقات نشان‌دهنده‌ی وجود زمینه‌های این احساس است. به نظر می‌رسد که برخی زمینه‌های احساس ناامنی در بین زنان به شرایط اجتماعی و اقتصادی آنان و نیز وضعیت روابط با اعضای خانوار آنان بستگی دارد در حالی که برخی دیگر به موقعیت زنان در جامعه به‌طور کلی بستگی دارد. بنابراین، این شرایط در خانواده‌های عادی و ایثارگر می‌تواند باعث احساس نگرانی و ناامنی متفاوت شود. نکته‌ی دیگر این‌که برخی زمینه‌های ناامنی به درون و برخی به بیرون از خانواده مربوط است لذا ابعاد و زمینه‌های ناامنی، گوناگون و دامنه‌ی آن گسترده است. تحقیقات در جامعه‌ی ایران و جهان نشانه‌ی وجود انواع نگرانی‌ها در میان زنان است که از اعمال خشونت، تبعیض و فشار روانی علیه زنان به‌طور کلی ناشی می‌شود و زمینه‌ی ناامنی زنان را فراهم می‌کند. این زمینه‌ها شامل اضطراب و استرس، فقدان سلامت روانی، افسردگی، وجود خشونت و همسرآزاری می‌شود (عرب‌پور، ۱۳۸۲: ۱۲۹-۱۲۸).

در پژوهشی بر روی زنان مراجعه‌کننده به مرکز پزشکی قانونی، به مطالعه‌ی مقایسه‌ای زمینه‌ها و آثار خشونت علیه زنان در خانواده پرداخته شد و نشان داد که فراوانی خشونت خانگی در میان مراجعان ۳۶ درصد و نوع جراحت ایجادشده غالباً فیزیکی بوده است. ۱۳ درصد قربانیان، اعمال فشار و خشونت جنسی را در روابط جنسی عنوان و ۷۱ درصد زنان نیز از علایم سایکوسوماتیک متعدد اظهار تألم کردند (بختیاری و دیگران، ۱۳۸۲: ۳۶-۲۸). تحقیقات گوناگون در استرالیا به گوناگونی نیازها و نگرانی‌های زنان مهاجر و پناهنده اشاره کرده و آن‌ها را در زنان مسلمان بسیار جدی‌تر از دیگران دانسته‌اند که صرف‌نظر از ملیت آنان رواج دارد. زنان مسلمان در جنبه‌های گوناگون فرهنگ استرالیا مشکلاتی فراوان دارند که نه تنها شامل مشکل زبان انگلیسی، بلکه تبعیض در برخورد با آنان، ناامنی غذایی، بدرفتاری و زخم زبانی مردم، ناامنی در حیطه‌های جنسیتی، گسیختگی خانوادگی، احساس ناامنی درباره‌ی فرزندان و مصون نگه‌داشتن آنان از عقاید و افکار غربی، مشکل غربت و تنهایی، ترس از حضور در عرصه‌های عمومی و انزوا به‌علت مشکلات آنان در ایجاد ارتباط با دیگران را شامل می‌شود (کاسیمیرو و دیگران^۱، ۲۰۰۷). ناامنی زنان در خانواده‌های آمریکایی نیز رواج دارد به‌طوری‌که یک‌هشتم زوج‌ها در یک سال گذشته حداقل یک‌بار خشونت را تجربه کرده‌اند و مهم‌تر این‌که خشونت مردان

1. Casimiro

علیه زنان خطرانی جدی‌تر از آسیب‌دیدگی جسمی یا مرگ را در پی داشته است تا خشونت زنان علیه مردان (شیفر و دیگران^۲، ۱۹۹۸). در خانواده‌های جانبازان جنگ ویتنام خشونت خانگی مردان علیه زنان گزارش شده است که آن‌را معلول عواملی چون اختلالات ناشی از فشارهای روحی پس از ضربه‌ی جسمی در جنگ و آسیب‌های ناشی از منطقه‌ی جنگی و همچنین رفتارهای ضد اجتماعی دوران کودکی و فقدان روابط صمیمانه و محبت‌آمیز با والدین می‌دانند (اورکات و دیگران^۳، ۲۰۰۳).

در برخی کشورها ابعاد ناامنی همسران درون خانه در خانواده‌های سربازانی که از جنگ برگشته‌اند مطالعه شده است. نتایج تحقیقات درباره‌ی رفتار سربازان آمریکایی با اعضای خانواده‌ی خود نشان داد که ۶۱ درصد سربازان آمریکایی به آزار همسر خود پرداخته‌اند. مطالعه‌ی همسران و کودکان بازماندگان جنگ ویتنام نشان داد که همسران اعتمادبه‌نفس کمتری نسبت به گروه کنترل داشتند، دارای علایم بدنی، عصبیت، افسردگی و بی‌خوابی و اختلال اجتماعی بیشتری بودند و تضادهای خانوادگی بیشتری نسبت به گروه کنترل داشتند. نتایج پژوهش در استرالیا نشان داده است که همسران سربازان نسبت به دیگران دارای مشکلات روانی بیشتری بوده و احتمال بروز استرس در خانواده‌های آن‌ها از دیگر خانواده‌ها بیشتر است. ۴۰ درصد همسران از استرس و ۳۰ درصد از افسردگی رنج می‌برده‌اند (بردا^۴، ۲۰۰۲). در هر سال، بیش از دومیلیون نفر از طرف همسران‌شان مورد بدرفتاری قرار می‌گیرند و ۵۰ درصد نیز به طرق مختلف قربانی خشونت می‌شوند (سولر و دیگران^۵، ۲۰۰۰).

علاوه بر زمینه‌های احساس ناامنی درون خانواده، زنان در محیط‌های بزرگ‌تر اجتماعی نیز احساس ناامنی می‌کنند. در پژوهشی که به شناسایی مشکلات امنیتی-اجتماعی زنان در روابط شهری در میان ۸۵۰ نفر از زنان ۱۴ سال به بالا در شهر تهران پرداخت نتایج زیر به‌دست آمد: حدود ۷۴ درصد میزان جرم و جنایت را در جامعه زیاد می‌دانند. حدود ۶۶ درصد با شنیدن جرایم یا خواندن آن، در روابط خود احتیاط می‌کنند. حدود ۶۵ درصد زنان راننده با مزاحمت‌های بسیار مواجه شده‌اند. حدود ۷۴ درصد هنگام تاریک بودن معابر احساس دلهره دارند و حدود ۶۳ درصد اعلام کرده‌اند که جامعه برای زنان اصلاً امن نیست (نجیبی ربیعی، ۱۳۸۴: ۹۸).

2. Schafer et al
3. Orcutt et al
4. Breda
5. Soler et al

در پژوهشی که میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی را مطالعه کرد، با ۱۴۷۵ نفر از ساکنان ۱۸ سال به بالای مناطق ۲۲گانه‌ی شهر تهران مصاحبه شد. در این نظرسنجی، مصاحبه‌شوندگان جرایمی نظیر کلاهبرداری، سرقت، خرید و فروش مواد مخدر، ایجاد مزاحمت برای نوامیس مردم و وجود دختران فراری و زنان خیابانی را به‌عنوان پنج جرم مهم شهر عنوان کردند. پاسخ‌گویان در وضعیت‌های زیر احساسی بالای از خطر داشته‌اند: حمل پول نقد به مقدار زیاد، ترک اتومبیل در خیابان بدون قفل و دزدگیر، تردد خانم‌ها به تنهایی در شب، سوار کردن مسافران در خیابان‌های خلوت خصوصاً در شب و تردد با ماشین‌های مسافربری شخصی در شب (مرکز افکارسنجی دانشجویان، ۱۳۸۲).

در پژوهشی که به مطالعه‌ی میزان احساس امنیت زنان شهر مشهد پرداخت با ۷۲۰ نفر از زنان بالای ۱۵ سال شهر مشهد مصاحبه شد. مهم‌ترین نتایج تحقیق نشان داد که حدود ۶۳/۳ درصد پاسخ‌گویان معتقد بودند که هنگام عبور از خیابان امکان تصادف‌شان بالاست و ۶۵ درصد آنان گفتند که پیاده‌روهای شهر برای آن‌ها مناسب نیست و باید مراقب خودشان باشند. میان میزان اقتدار زن در خانواده و احساس امنیت او ارتباطی مستقیم و معنادار مشاهده شد. هرچه مرتبه‌ی شغلی فرد بالاتر باشد، به‌هنگام جابه‌جایی در سطح شهر بیشتر احساس امنیت خواهد کرد. زنان مناطق مختلف شهر مشهد از نظر میزان احساس امنیت با هم تفاوت دارند. نتایج نشان داد که زنان مناطق پایین شهر نسبت به مناطق بالای شهر از احساس امنیتی کمتر برخوردارند. زنانی که به‌طور منظم روزانه به سطح شهر می‌آیند در مقایسه با زنان دیگر از آرامش خاطر و احساس امنیتی بالاتر برخوردار هستند. میان میزان تحصیلات و میزان احساس امنیت رابطه‌ای مستقیم و معنادار مشاهده نشده است (زنجانی‌زاده، ۱۳۸۰).

به نظر می‌رسد که استان خراسان از لحاظ برخی زمینه‌های احساس ناامنی زنان، نسبت به کشور دارای موقعیتی پایین‌تر است. گرچه نتایج موج دوم پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان در سال ۱۳۸۲ در کشور ما از برتری موقعیت استان خراسان نسبت به کل کشور در برخی ابعاد نگرانی‌ها در بین زنان است، اما تحلیل‌های بعدی در مقایسه‌ی استان‌ها با یکدیگر نتایجی متفاوت به‌دست داده است. چنان‌که در نگاه اول، ۳۷/۹ درصد زنان کشور در مقایسه با ۲۶/۶ درصد استان خراسان نگران از دست‌دادن کار خود هستند و این نسبت برای نگرانی به‌دست نیاوردن شغل مناسب به ترتیب ۴۰/۹ درصد و ۲۶/۸ درصد است. برای فقدان احساس امنیت اجتماعی زیاد به ترتیب ۷۲/۷ درصد و ۵۰ درصد، فقدان احساس امنیت مالی زیاد به ترتیب ۷۵/۲ درصد و ۵۷/۵ درصد، فقدان احساس امنیت جانی زیاد به ترتیب

۶۹/۱ درصد و ۴۸/۷ درصد است (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۲). اما در تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ملی سال ۱۳۸۲ موقعیت استان خراسان رضوی از لحاظ ابعاد ستاده‌های شخصیت، که محصول نگرش‌های مردم نسبت به واقعیت‌های زندگی آنان دانسته‌اند، در مقایسه با سایر استان‌ها مطالعه شد. نتایج نشان داد که این استان در شاخص کل احساس عدالت نسبت به ۳۴/۸ درصد استان‌ها و در شاخص کل همبستگی اجتماعی نسبت به ۲۱ درصد استان‌ها و در شاخص کل احساس عزت و احترام نسبت به ۲۷ درصد استان‌ها و در کل ابعاد ستاده‌های شخصیت نسبت به ۲۴/۹ درصد استان‌ها در موقعیت پایین‌تر قرار دارد. نسبتی پایین‌تر (تعداد موارد پایین‌تر تقسیم بر کل تعداد موارد برتر و تعداد موارد پایین‌تر) این استان در بعد احساس عزت و احترام ۸۰ درصد، در بعد احساس عدالت ۶۸ درصد، در بعد همبستگی اجتماعی ۴۸ درصد و در بعد احساس آسایش و بهبود ۳۵ درصد و در کل ابعاد مزبور ۵۹/۱ درصد است (بهروان، ۱۳۸۳). لذا به نظر می‌رسد موقعیت استان خراسان زمینه‌ی احساس نگرانی و ناامنی را برای زنان بیشتر از سایر استان‌ها فراهم نموده است.

از سوی دیگر، نتایج پرسش‌نامه‌ی پیمایش مزبور که در سال ۱۳۸۵ اختصاصاً در استان خراسان رضوی اجرا شد، نشان داد که ۵۷/۶ درصد زنان از وضع مالی در زندگی خود، ۴۷/۹ درصد از وضع مسکن خود، ۳۵/۲ درصد از محله‌ی سکونت خود و ۲۳/۴ درصد از ازدواج خود رضایت زیاد ندارند و ۴۷/۷ درصد در زندگی احساس خوشبختی زیاد ندارند. همچنین نتایج نشان داد که فقط ۱۷/۸ درصد زنان استان خراسان رضوی مردم را و ۲۶/۶ درصد رانندگان تاکسی را به میزان زیاد قابل اعتماد می‌دانند در حالی که ۹۲/۴ درصد زنان این استان گرانی را زیاد، ۵۷/۳ درصد دزدی را زیاد، ۵۵/۶ درصد تبعیض را زیاد و ۴۵/۲ درصد ظلم و ستم را زیاد رایج می‌دانند. مهم‌ترین نگرانی‌هایی که زنان این استان به‌طور معنادار بیشتر از مردان در زندگی خود احساس می‌کنند عبارتند از: نگرانی از آینده‌ی خود و فرزندان، نگرانی مسکن، سلامتی جسمی و روحی و مشکلات خانوادگی. این نگرانی‌ها (به‌جز مشکلات خانوادگی) در مرکز استان بیشتر از شهرستان‌ها بوده است (بهروان، ۱۳۸۵).

با توجه به گستردگی زمینه‌های ناامنی و ارتباط آن‌ها به مسایل درونی و برونی خانواده‌ها و نقش سازمان‌های حمایتی در کاهش آن‌ها، به نظر می‌رسد رسیدگی به همه‌ی ابعاد نگرانی زنان توسط سازمان‌های حمایتی خاص دشوار است. بنابراین در این مقاله ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی و نگرانی همسران ایثارگر با همسران عادی مدّ نظر قرار گرفته است تا این تفاوت‌ها را روشن کند. پس از پیروزی

انقلاب اسلامی، «بنیاد شهید و امور ایثارگران» برای رسیدگی به امور ایثارگران تأسیس شد و فلسفه‌ی وجودی خود را ارایه‌ی خدمات مطلوب به جامعه‌ی هدف، جلب رضایت آنان و نیز گسترش تعامل با آحاد جامعه به‌منظور ترویج فرهنگ جبهه و شهادت اعلام کرد. جامعه‌ی هدف آن؛ شهدا، جانبازان، آزادگان و خانواده‌های معظم آنان است (بنیاد شهید و امور ایثارگران، ۱۳۸۳: ۹). برخی تحقیقات نشان می‌دهند با وجود خدمات گوناگون که از سوی بنیاد شهید به خانواده‌های تحت پوشش ارایه شده و می‌شود، از دیدگاه اعضای خانواده‌ی ایثارگران، توازی مطلوب در توجه به نیازها و خدمات ارایه‌شده به اعضای این خانواده‌ها دیده نمی‌شود. به‌عبارت دیگر، درک و انتظار اعضای خانواده‌ها از توجه بنیاد شهید به نیازهای مهم آنان متفاوت است (دانایی، ۱۳۸۵: ۱۵۸). این نتایج هم‌چنین نشان می‌دهد که هنوز نیازها به‌طور کامل برآورده نشده و به نظر می‌رسد که برخی اعضای خانواده‌ها مشکلات جدی داشته باشند. رسیدگی به نیازها و نگرانی‌های همسران به این دلیل شایان توجه است که در مصاحبه‌های اکتشافی انجام‌شده با برخی کارشناسان رسیدگی به امور ایثارگران و نیز تعدادی از همسران ایثارگر به‌نظر رسید که میزان و شیوه‌ی حمایت بنیاد بر حسب وضع همسران و خانواده‌ها متفاوت است و این تفاوت‌ها ممکن است باعث تفاوت در میزان احساس نگرانی از رفع نیازها شود. علاوه بر آن، قلمرو نیازهای انسان بسیار متنوع و گسترده است و به‌نظر می‌رسد بسیاری از تلاش‌ها در جهت رفع نیازهای جسمانی و اقتصادی صورت گرفته و به نگرانی‌های اجتماعی کمتر توجه شده است. به‌علاوه، گستردگی نیازها و نگرانی‌ها به‌ویژه در ابعاد تعاملات اجتماعی با اعضای خانواده در منزل و با دیگران مانند فامیل و آشنایان در بیرون و مردم کوچه و خیابان باعث می‌شود که یک سازمان خاص نتواند آن‌ها را کنترل و به آن‌ها رسیدگی کند. بنابراین نگرانی همسران به این علت از اولویت برخوردار است که همسران، چه در خانواده‌های شهید یا جانباز و آزاده، مسئولیت اداره‌ی زندگی را بر عهده دارند و وجود مشکلات موجب نگرانی بیشتر برای آنان است. به‌ویژه آن‌که ساختار تفکیک نقش‌های جنسیتی در جهت مردسالاری در بسیاری از جوامع موجب نگرانی بیشتر زنان شده است. این نکته نیز اهمیت و ضرورت مقایسه‌ی همسران ایثارگر با همسران عادی را آشکار می‌کند زیرا مطالعه‌ی موضوع امنیت درون گروه همسران ایثارگر به‌تنهایی نمی‌تواند بهبود وضعیت امنیت و ناامنی آنان در همه‌ی ابعاد را به‌خوبی نشان دهد، بنابراین مقایسه‌ی آنان با همسران عادی از دو نظر ضروری و مفید خواهد بود: اول از جهت اهداف بنیاد شهید که بهبود وضعیت همسران ایثارگر را دنبال می‌کند و ملاک بهبود وضعیت آنان را می‌توان وضع کلی زنان در جامعه دانست. دوم، از جهت

وضعیت امنیت زنان در جامعه که وضع عمومی و سطح نگرانی‌های کلی همسران را آشکار می‌کند. گرچه تحقیقاتی محدود درباره‌ی همسران در خانوارهای شاهد و ایتارگر در کشور ما انجام شده، اما تاکنون تحقیقی مستقل درباره‌ی موضوع احساس ناامنی همسران مزبور در کشور انجام نشده و از موضوع امنیت زنان به‌خصوص در خانواده‌های ایتارگر غفلت شده است. پس هدف مقاله پاسخ به این پرسش‌ها است که آیا میزان احساس ناامنی اجتماعی و اقتصادی همسران ایتارگر در مقایسه با همسران عادی کمتر است؟ در چه زمینه‌هایی احساس ناامنی و نگرانی به تفکیک همسران ایتارگر و عادی قابل توجه است؟ در پی پاسخ این پرسش‌ها، علاوه بر آن که وضع این دوگروه از لحاظ احساس فقدان امنیت مشخص خواهد شد، وضع عمومی ناامنی همسران در جامعه نیز معلوم می‌شود. دست‌یابی به الگوی خانواده‌ی سالم و توانمند در خانواده‌های ایتارگر به‌عنوان جامعه‌ی هدف بنیاد شهید، مستلزم وجود احساس رضایت خاطر و آرامش توسط همسران و نبود نگرانی شدید در آنان است. با توجه به این‌که احساس امنیت دارای بعد سلبی (احساس فقدان امنیت یا احساس تهدید نسبت به امور مهم در نظر فرد) و ایجابی (احساس وجود امنیت یا رضایت از تأمین نیازها) است و نیز درجات متفاوت دارد و درجه‌ی خفیف آن تقریباً همگانی و لازمه‌ی تلاش و پویایی است، بنابراین در این مطالعه به بعد سلبی و مسئله‌آمیز آن یعنی احساس ناامنی شدید و جدی توجه و به‌جای واژه‌ی احساس امنیت از واژه‌ی ناامنی استفاده می‌شود.

مبانی نظری

منابع و زمینه‌های احساس ناامنی و تفاوت‌های آن بین همسران را می‌توان به تفاوت در سطح رفع نیازهای زنان مربوط دانست. کسانی که نیازهای خود را برآورده می‌کنند احساس ناامنی کمتر دارند. هری استک *سالیوان* معتقد است که قسمت اعظم رفتارهای انسان برای از میان برداشتن یا سبک کردن تنیدگی‌های او و از دو منبع سرچشمه می‌گیرند: نیازهای بدنی و اضطراب ناامنی اجتماعی. او معتقد است که انسان، از آغاز زندگی دل‌واپسی را به‌تدریج می‌آموزد (رحیمی‌نیک، ۱۳۷۴: ۳۶). این نظریه می‌گوید که احساس ناامنی، اکتسابی است و در فرایند زندگی اجتماعی آموخته می‌شود، اما نیازهای زنان سطوح متفاوت دارد و زمینه‌های احساس ناامنی به نوع نیازهای برآورده‌نشده بستگی دارد. می‌توان احساس

امنیت زنان را به پیروی از *مازلو*^۶؛ مجموعه شرایط و زمینه‌هایی دانست که شامل؛ امنیت، ثبات، وابستگی، حمایت، رهایی از ترس نگرانی و آشفتگی، نیاز به سازمان، نظم قانون، محدودیت، داشتن حامی مقتدر و الی آخر می‌باشد (۱۳۷۲: ۷۹-۷۴). *لینگرن* معتقد بود که ارضا نشدن نیازهای سطح پایین‌تر موجب ترس و خشم می‌شود و هرچه بالاتر برویم فقدان ارضای نیاز باعث اضطراب و نگرانی می‌شود (رحیمی‌نیک، ۱۳۷۴، ۳۷). هم‌چنین می‌توان به پیروی از *کرونباخ*^۷، به شرایطی اطلاق نمود که فرد نمی‌تواند نیازهای خود را در زمینه‌هایی به‌طور رضایت‌بخش تأمین کند (۱۹۵۴: ۹۹). به‌هر حال، دانشمندان معتقدند که نیازهای فرد تحت تأثیر افکار، احساسات و خصوصیات فرد یا به‌عبارتی «خود» قرار دارد و خود، هسته‌ی مرکزی است که نیازها و هدف‌های شخص پیرامون آن قرار می‌گیرد. پس می‌توان معتقد بود که میزان احساس ناامنی همسران به ادراکات و خصوصیات فردی و رفع نیازهای آنان در زمینه‌های مختلف بستگی دارد. در نظر *مورای* نیاز، مفهومی فرضی است که به تبیین تفاوت‌های مشاهده‌شده در رفتارهای افراد کمک می‌کند. در واقع، نیاز حلقه‌ی واسطه پنهان بین محرک و عمل در یک شخص است. از سوی دیگر، عوامل بیرونی و درونی بر رفتار تأثیر می‌گذارند. افراد از تعامل‌های خود با محیط اطراف می‌آموزند که چگونه کنش‌های خود را بهبود بخشند. آنان در انجام کنش‌ها به محاسبه می‌پردازند و ادراک‌شان از آینده بر رفتار آن‌ها در زمان حال مؤثر است (شولتز، ۱۳۸۴). بنابراین تفاوت زنان در احساس ناامنی به تفاوت در موقعیت‌ها و نیز ادراکات آنان مربوط است.

دیدگاه دیگر این است که احساس ناامنی زنان به تقسیم کار جنسیتی در جامعه بستگی دارد بنابراین طبق نظریه‌ی تضاد فمینیستی می‌توان معتقد بود که این احساس از تفاوت جنسیتی، نابرابری جنسیتی و ستمگری جنسیتی سرچشمه می‌گیرد. دیدگاه تفاوت می‌گوید که جای‌گاه و تجربه‌ی زنان در بیشتر موقعیت‌ها با جای‌گاه و تجربه‌ی مردان در همان موقعیت‌ها تفاوت دارد. دیدگاه نابرابری می‌گوید که جای‌گاه زنان در بیشتر موقعیت‌ها نه‌تنها متفاوت از مردان، بلکه از آن کم‌بهاتر و با آن نابرابر است. دیدگاه ستمگری می‌گوید که موقعیت زنان را باید برحسب رابطه‌ی قدرت مستقیم میان مردان و زنان درک کرد. زنان تحت ستم قرار دارند یعنی تحت قیدوبند، تابعیت، تحمیل، سوءاستفاده و بدرفتاری مردان به‌سر می‌برند (ریترز، ۱۳۷۴: ۴۶۸).

6. Maslow, Abraham

7. Cronbach, Lee

احساس ناامنی همسران با هر سه دیدگاه قابل تحلیل است. از دیدگاه تفاوت، زندگی روحی درونی زنان با حیات روحی مردان تفاوت دارد. زنان از نظر ارزش‌ها و منافع بنیادین‌شان، شیوه‌ی داوری‌های ارزشی، ساخت انگیزه‌های دستاوردی، نقش‌های جنسی، احساس هویت، فراگردهای آگاهی و ادراک خود و بالاخره درباره‌ی ساخت واقعیت اجتماعی، بینش و برداشتی متفاوت از مردان دارند. زنان با فرزندان خود رابطه‌ای متفاوت از رابطه‌ی مردان با آنان دارند. زنان بزرگسال با خودشان و با زنان دیگر به شیوه‌هایی منحصربه‌فرد رابطه برقرار می‌کنند. از دیدگاه نابرابری، زنان از منابع مادی، منزلت اجتماعی، قدرت و فرصت‌های تحقق نفس کمتری برخوردارند تا مردان. این جای‌گاه می‌تواند بر طبقه، شغل، قومیت، دین و آموزش یا هر عامل دیگر مبتنی باشد. از دیدگاه ستمگری جنسیتی، موقعیت زنان پیامد رابطه‌ی قدرت مستقیم میان زنان و مردان است. رابطه‌ای که طی آن مردان که منافع عینی و بنیادی در نظارت، سوءاستفاده، انقیاد و سرکوبی زنان دارند از طریق اعمال ستم جنسی بر زنان این منافع را برآورده می‌کنند. این همان الگویی است که پدرسالاری خوانده می‌شود. برخی منابع و زمینه‌های احساس ناامنی همسران در این تحقیق با توجه به این مفاهیم سنجیده شده است.

روش تحقیق

تحقیق با روش پیمایشی انجام شد. از نظر هدف، توصیفی، تحلیلی و مقایسه‌ای و از نظر نتایج، کاربردی و نظری است. جامعه‌ی آماری شامل کلیه‌ی همسران شهید، جانباز، آزاده و عادی در مراکز شهرستان‌های استان خراسان رضوی است. همسران سه دسته‌ی اول ایثارگر نامیده می‌شوند و همسران عادی شامل زنانی است که دارای شوهر هستند و ازدواج مجدد نداشته و با همسر خود در منازل هم‌جوار زنان ایثارگر زندگی می‌کرده‌اند. تعداد کل خانواده‌های ایثارگر در مناطق سه‌گانه‌ی مشهد معادل ۱۹۳۴۸ خانواده و در کل استان خراسان رضوی معادل ۲۹۷۹۶ خانواده برآورد شده است (آمار بنیاد شهید خراسان رضوی: ۱۳۸۷). حجم نمونه معادل ۱۱۷۷ نفر، شامل ۵۸۷ ایثارگر و ۵۹۰ عادی است. دقت نمونه (d) با احتمال ۹۵ درصد و استفاده از واریانس متغیر وابسته (مجموع نگرانی‌ها) که بین صفر تا ۶۸ نوسان دارد معادل ۰/۸۲ برآورد شد. به عبارت دیگر، خطای نمونه‌ی کمتر از ۱ نگرانی است.

شیوه‌ی گزینش نمونه عبارت است از ترکیب روش‌های طبقه‌ای متناسب، خوشه‌ای، دومرحله‌ای و تصادفی سیستماتیک. در واقع نمونه‌گیری طبقه‌ای (دارای ۹ طبقه) و در داخل هر طبقه تعدادی خوشه به تصادف انتخاب و در داخل هر خوشه نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک صورت گرفته است. با فرض این‌که موضوع نگرانی بر حسب وضعیت همسران و نیز بزرگی یا کوچکی شهر تفاوت دارد، وضع همسر و درجه‌ی اهمیت شهر از نظر جمعیت به‌عنوان صفات مهم در نمونه‌گیری طبقه‌ای مد نظر قرار گرفت و حجم نمونه به نسبت انواع خانواده‌های ایثارگران در کل استان برای همسر شهید ۲۶/۳ درصد، همسر جانباز ۵۹/۷ درصد و همسر آزاده ۱۴ درصد رعایت شد. سپس کل شهرهای استان علاوه بر مشهد به‌عنوان مرکز استان به سه طبقه تقسیم شد که عبارت بودند از شهرهای درجه یک (دو شهر)، درجه دو (چهار شهر)، درجه سه (سیزده شهر) و از همه‌ی طبقات مزبور شهر نمونه به‌طور تصادفی برگزیده شد. با فرض این‌که درون هر طبقه از شهرها همگونی وجود دارد در مرحله‌ی اول، شهرهای هر طبقه به‌عنوان خوشه مد نظر قرار گرفت و از طبقه‌ی یک، سبزوار و از طبقه‌ی دو، تربت حیدریه و از طبقه‌ی سه (با توجه به بیشتر بودن تعداد) دو شهر چناران و درگز به‌طور تصادفی از فهرست شهرهای هر طبقه‌ی نمونه برگزیده شد. در مرحله‌ی دوم در هر شهر نمونه، با استفاده از فهرست خانوارهای ایثارگر و با رعایت نسبت‌های فوق تعدادی خانواده‌ی نمونه‌ی ایثارگر به‌طور تصادفی سیستماتیک برگزیده و با همسر خانواده مصاحبه شد. ضمناً با وجود حجم بالای همسران عادی، تعداد نمونه‌ی همسران عادی تقریباً برابر با ایثارگر تعیین شد تا اثر حجم نمونه بر نتایج کنترل شود. تصادفی بودن گزینش آنان تابع انتخاب تصادفی همسران ایثارگر است به‌طوری که پس از تعیین نمونه‌ی ایثارگر، همسایه‌ی مجاور او به‌ترتیب در جهت عقربه‌ی ساعت انتخاب شد و شرط گزینش همسر عادی، زندگی با شوهر و نداشتن ازدواج مجدد تعیین شد.

شاخص احساس ناامنی:

روش سنجش آن به‌صورت پرسش زیر است: «بعضی زنان در جامعه‌ی ما از جهات مختلف نگرانی‌ها و ناامنی‌هایی ابراز نموده‌اند که برای شما ذکر می‌شود. این موارد برای برخی جدی و برای برخی شاید چندان جدی نباشد. شما در حال حاضر این ناامنی‌ها را چقدر به‌طور جدی احساس می‌کنید؟» لطفاً احساسی را که الان دارید بیان کنید نه آن‌چه در گذشته داشته‌اید. پاسخ شما می‌تواند بلی (۱) یا خیر (۰) باشد. این شاخص شامل ۶۸ گویه است و از طریق مجموع نمرات گویه‌ها محاسبه شد. برای پاسخ مثبت به هر گویه نمره‌ی ۱ و برای پاسخ خیر نمره‌ی صفر منظور شد. لذا حداقل نمره‌ی شاخص اصلی صفر و حداکثر نمره ۶۸ است.

جدول (۱) تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی

منابع ناامنی	تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی	بار عاملی	ضریب آلفای کرونباخ**
مسکن	۱۹/۲۴ Q: از گران شدن قیمت اجاره مسکن نگرانم.	۰/۸۹۱	۰/۹۵
	۱۹/۳۴ Q: می‌ترسم نتوانم مسکن مناسب پیدا کنم.	۰/۸۸۵	
	۱۹/۵ Q: از افتادن به دام صاحب خانه‌های بی‌رحم می‌ترسم.	۰/۸۶۴	
	۱۹/۶ Q: به علت گران شدن قیمت خرید مسکن می‌ترسم نتوانم صاحب خانه شوم.	۰/۸۵۹	
	۱۹/۱ Q: از اسباب‌کشی هر ساله می‌ترسم.	۰/۸۳۲	
	۱۹/۴ Q: می‌ترسم که مجبور شوم در محله‌ای ناچور سکونت کنم.	۰/۸۰۵	
شغل	۱۹/۲۷ Q: شغلی مناسب ندارم و نگران تعویض شغل هستم.	۰/۸۰۴	۰/۷۸
	۱۹/۲۶ Q: شغلم درآمد مشخصی ندارد و نگران ضرر و زیان هستم.	۰/۷۹۷	
	۱۹/۲۵ Q: شغلی ثابت ندارم و از نوسانات شغلی نگرانم.	۰/۷۹۵	
	۱۹/۲۴ Q: نگران از دست دادن شغلم هستم	۰/۷۰۶	
	۱۹/۲۳ Q: نگران پیدا کردن شغل هستم	۰/۵۶۲	
کمبود مالی	۱۹/۱۶ Q: می‌ترسم نتوانم جواب بدهی و قرض‌هایم را بدهم.	۰/۷۱۳	۰/۸۰
	۱۹/۱۵ Q: می‌ترسم نتوانم هزینه‌های ضروری زندگی‌ام را تأمین کنم.	۰/۶۷۶	
	۱۹/۲۰ Q: نگرانم که نتوانم هزینه‌های فرزندانم را بپردازم.	۰/۵۹۵	
	۱۹/۹ Q: می‌ترسم اگر بیمار شوم نتوانم هزینه‌های پزشکی را بپردازم.	۰/۵۵۳	
	۱۹/۱۳ Q: می‌ترسم نتوانم اقساط مسکن را بپردازم.	۰/۵۰۹	
	۱۹/۱۴ Q: نگرانم که نتوانم هزینه‌های ساخت‌وساز مسکن را بپردازم.	۰/۴۶۲	
استقلال مالی	۱۹/۱۸ Q: نگرانم که استقلال مالی ندارم.	۰/۸۱۴	۰/۸۵
	۱۹/۱۷ Q: نگرانم که منبع درآمد ثابتی ندارم.	۰/۷۴۸	
	۱۹/۱۹ Q: نگرانم که پشتوانه‌ی مالی ندارم.	۰/۷۳۱	
جنسی	۱۹/۱۲ Q: مجبورم یا نیاز جنسی را سرکوب کنم یا مشکلات دیگری را تحمل کنم.	۰/۷۹۲	-
سلامت جسمانی	۱۹/۸ Q: نگران سلامتی اعضای خانواده‌ام هستم.	۰/۷۸۴	۰/۲۸*
	۱۹/۷ Q: نگران سلامتی خود هستم.	۰/۷۵۹	
جانی	۱۹/۱۱ Q: در خانه‌ام احساس امنیت جانی ندارم.	۰/۷۳۹	۰/۲۸*
	۱۹/۱۰ Q: در کوچه و خیابان احساس امنیت جانی ندارم.	۰/۶۸۶	
احساس خطر مالی و اجتماعی	۱۹/۲۲ Q: می‌ترسم در کوچه و خیابان پول یا مالم سرقت شود.	۰/۶۸۹	۰/۷۲
	۱۹/۵۴ Q: از نگاه هرزه‌ی بعضی مردان نگرانم.	۰/۶۴۹	
	۱۹/۵۵ Q: از طمع و مزاحمت مردان می‌ترسم.	۰/۶۴۴	
	۱۹/۲۱ Q: می‌ترسم دزد به خانه‌مان بیاید.	۰/۶۲۶	
نقش شوهر	۱۹/۲۹ Q: می‌ترسم شوهرم مرا دعوا و کنک‌کاری کند.	۰/۷۸۳	۰/۸۵
	۱۹/۳۰ Q: می‌ترسم شوهرم مرا طلاق دهد یا ترک نفقه کند.	۰/۷۷۴	

ادامه‌ی جدول (۱) تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی

منابع ناامنی	تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی	بار عاملی	ضریب آلفای کرونباخ**
نقش شوهر	۱۹/۲۸ Q: نگرانم شوهرم با من بد دهنی و توهین کند.	۰/۷۵۷	۰/۸۵
	۱۹/۳۱ Q: می‌ترسم شوهرم با زنی دیگر ازدواج کند.	۰/۷۱۶	
	۱۹/۳۵ Q: از بی‌مهتری شوهرم نگرانم.	۰/۶۳۷	
	۱۹/۳۲ Q: می‌ترسم شوهرم عصبانی شود.	۰/۵۷۳	
	۱۹/۳۶ Q: از مشکلات اجتماعی همسرم نگرانم (از قبیل بیکاری، اعتیاد و غیره)	۰/۴۶۵	
بیماری شوهر	۱۹/۳۳ Q: می‌ترسم بیماری شوهرم تشدید شود یا آسیب ببیند.	۰/۶۵۸	۰/۶۲
	۱۹/۳۴ Q: بخاطر مشکلات شوهرم نمی‌توانم از خانه بیرون بروم.	۰/۶۱۸	

شاخص اصلی از پانزده شاخص فرعی تشکیل شد که از طریق تحلیل عوامل شاخص اصلی با روش وریماکس^۸ (جدول ۱) بدست آمد این ابعاد معادل ۷۲/۱ درصد واریانس‌های عوامل را تبیین کرده است. سپس نسبت میانگین آن ابعاد محاسبه و مورد تحلیل قرار گرفت. این نسبت از تقسیم میانگین هر بعد بر کل نمره‌ی آن بعد به‌دست آمد. ضریب پایایی ابعاد این شاخص به شرح جدول (۲) است:

جدول (۲) تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی

منابع ناامنی	تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی	بار عاملی	ضریب آلفای کرونباخ
مشکلات فرزند	۱۹/۳۹ Q: نگران وضع ازدواج فرزندانم هستم	۰/۸۰۵	۰/۸۶
	۱۹/۳۸ Q: نگران وضع شغلی فرزندانم هستم.	۰/۸۰۱	
	۱۹/۳۷ Q: نگران وضع تحصیلی فرزندانم هستم.	۰/۷۲۸	
	۱۹/۴۰ Q: نگران وضع سلامتی فرزندانم هستم.	۰/۶۷۵	
	۱۹/۴۱ Q: نگران وضع عاطفی و روحی فرزندانم هستم.	۰/۶۶۱	
	۱۹/۴۲ Q: نگران وضع رفتار اجتماعی و اخلاقی فرزندانم هستم.	۰/۶۰۲	
اقتدار بر فرزند	۱۹/۴۴ Q: نگرانم از این‌که فرزندانم برایم احترام قایل نشوند.	۰/۸۳۵	۰/۸۶
	۱۹/۴۳ Q: نگرانم از این‌که فرزندانم به حرفم گوش ندهند.	۰/۷۸۸	
	۱۹/۴۵ Q: از بی‌مهتری فرزندانم نگرانم.	۰/۷۳۱	

8. Varimax

مقایسه‌ی ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی در همسران عادی و ایتارگر ۱۷

ادامه‌ی جدول (۲) تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی

منابع نامانی	تحلیل عوامل ابعاد احساس ناامنی	بارعاملی	ضریب آلفای کرونباخ
فامیل	Q ۱۹/۴۹: از بدرفتاری‌های فامیل نگرانم.	۰/۸۵۰	۰/۹۴
	Q ۱۹/۵۰: از مخالفت‌های فامیل نگرانم	۰/۸۲۷	
	Q ۱۹/۵۲: از قهر و بی‌مه‌ری فامیل نگرانم.	۰/۸۲۵	
	Q ۱۹/۵۱: از دعوی فامیل با من نگرانم.	۰/۸۱۳	
	Q ۱۹/۴۷: می‌ترسم مورد تهمت فامیل قرار گیرم.	۰/۷۹۳	
	Q ۱۹/۴۸: از بدگمانی و سوءتعبیر و حرف‌های فامیل می‌ترسم.	۰/۷۷۱	
	Q ۱۹/۴۶: می‌ترسم مورد بی‌احترامی، تحقیر و توهین فامیل قرار گیرم.	۰/۷۲۲	
مردم	Q ۱۹/۵۸: از منت‌گذاری مردم می‌ترسم.	۰/۷۵۸	۰/۸۴
	Q ۱۹/۵۹: از برچسب زدن مردم می‌ترسم.	۰/۷۵۵	
	Q ۱۹/۵۷: از بدگمانی و سوءتعبیر مردم می‌ترسم.	۰/۷۲۲	
	Q ۱۹/۶۱: از تصورها و خیالات باطل مردم درباره‌ی خودم و خانواده‌ام نگرانم.	۰/۷۰۵	
	Q ۱۹/۵۶: از بی‌مه‌ری و نامهربانی مردم نگرانم.	۰/۶۷۶	
	Q ۱۹/۶۰: از ترس حرف مردم نمی‌توانم از چیزی انتقاد کنم.	۰/۶۵۲	
	Q ۱۹/۶۲: می‌ترسم که مردم مرا مقصر بدانند.	۰/۶۴۵	
	Q ۱۹/۶۳: می‌ترسم اگر مردم بدانند نیازمندم مورد سوءاستفاده قرار گیرم.	۰/۵۳۵	
Q ۱۹/۵۳: می‌ترسم خودم را به مردم معرفی کنم.	۰/۴۴۱		
سازمانی و قانون	Q ۱۹/۶۶: وقتی تنها به ادارات می‌روم از طرز برخورد کارکنان نگرانم.	۰/۷۵۴	۰/۷۰
	Q ۱۹/۶۷: کارکنان اگر بدانند تنها هستم کارم را بیچ می‌دهند تا به آن‌ها بیشتر رجوع کنم.	۰/۷۳۲	
	Q ۱۹/۶۸: بار مسئولیت خانواده امکان پیشرفت در کار و تحصیل را از من گرفته است واحساس عقب‌ماندگی می‌کنم.	۰/۵۱۷	
	Q ۱۹/۶۴: قانون مرا به مردان وابسته کرده و حقم را باید با منت از دست مردان بگیرم.	۰/۵۰۶	
	Q ۱۹/۶۵: زحمت من در خانواده مورد توجه و حمایت دولت و قانون قرار نمی‌گیرد.	۰/۵۰۱	
* ضریب همبستگی بین گویه‌های (بین ۰/۲۰ تا ۰/۴۰ مناسب است) ** برای شاخص کل احساس ناامنی معادل ۰/۹۴			

اعتبار^۹: چهار روش اعتبار محتوای پرسش‌نامه‌ی ناامنی عبارتند از: ۱- استفاده از تحقیقات موجود، دیدگاه‌های نظری، مصاحبه‌ی اکتشافی با جامعه‌ی هدف (۵۶ ساعت مصاحبه با زنان) ۲- مشورت با

⁹. Validity

هم‌کاران گروه علوم اجتماعی ۳- اعتبار وابسته به معیار درونی هم‌زمان با طرح پرسش‌های کیفی، ماتریس همبستگی و ۴- اعتبار سازه با تکنیک تحلیل عوامل استفاده شد.

ضریب قابلیت اعتماد^{۱۰}: از آلفای کرونباخ استفاده کردیم که طبق جدول ۱ برای شاخص کل احساس ناامنی معادل ۰/۹۴ و برای بقیه‌ی زیرشاخص‌ها در حد بسیار مطلوب است.

روش تحلیل: آزمون ناپارامتری تفاوت میانگین^{۱۱} نمرات شاخص‌ها بر حسب نوع همسران انجام و گروه همسران ایثارگر و عادی با یکدیگر مقایسه شد.

یافته‌های تحقیق

مقایسه‌ی شاخص ابعاد نگرانی‌ها بین همسران عادی و ایثارگر

در جدول (۳) ستون دوم از سمت چپ (سطح معناداری) تفاوت میانگین نسبت نگرانی‌ها بین دو گروه عادی و ایثارگر را نشان می‌دهد. ابعاد نگرانی به سه دسته تقسیم می‌شود. دسته‌ی اول ابعادی که نگرانی ایثارگران به‌طور معنادار بیشتر از عادی است، دسته‌ی دوم ابعادی که نگرانی عادی به‌طور معنادار بیشتر از ایثارگران است، و دسته‌ی سوم ابعادی که نگرانی بین دو گروه ایثارگران عادی معنادار نیست، اما بیشترین نسبت نگرانی بیان شده است.

دسته‌ی اول ابعاد نگرانی همسر ایثارگران

بیشترین احساس نگرانی همسران ایثارگر که بیشتر از عادی است عبارتند از:

بیشترین احساس نگرانی بیماری شوهر در همسر جانباز ۶۳ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی نقش فرزند در همسر جانباز و آزاده ۷۹ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی نقش مردم در همسر جانباز ۴۴ درصد است.

دسته‌ی دوم ابعاد نگرانی همسر عادی

بیشترین احساس نگرانی همسران عادی که بیشتر از ایثارگر است عبارتند از:

بیشترین احساس نگرانی مسکن در همسر عادی ۴۹ درصد است.

¹⁰ . Reliability

¹¹ . Mann-Whitney Test

مقایسه‌ی ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی در همسران عادی و ایثارگر ۱۹

بیشترین احساس نگرانی شغلی در همسران عادی ۱۲ درصد است (اگرچه میزان نگرانی شغلی همسران عادی در مقایسه با کل ایثارگران بیشتر است، اما بیشترین احساس نگرانی شغلی مربوط به همسر آزاده است: ۱۸ درصد).

بیشترین احساس نگرانی استقلال مالی در همسر عادی ۶۲ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی تهدید مالی و اجتماعی در همسر عادی ۶۲ درصد است.

دسته‌ی سوم ابعاد نگرانی که بین دو گروه همسر عادی و ایثارگر تفاوت نیست:

در ابعاد زیر اگرچه تفاوت معنادار بین همسران عادی و ایثارگر دیده نشد، اما میزان نگرانی در همسران قابل توجه است:

بیشترین احساس نگرانی کمبود مالی در همسر جانباز و نیز عادی ۶۳ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی استقلال مالی در همسر عادی ۶۲ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی جسمی در همسر جانباز و نیز عادی ۸۶ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی جانی در همسر جانباز ۲۰ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی نقش شوهر در همسر جانباز ۳۸ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی نقش فرزند در همسر جانباز و آزاده ۷۹ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی اقتدار بر فرزند در همسر آزاده ۵۵ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی نقش مردم در همسر جانباز ۴۴ درصد است.

بیشترین احساس نگرانی نقش قانون و سازمان‌ها در همسر جانباز ۴۴ درصد است.

بیشترین نسبت میانگین شاخص کل احساس نگرانی در همسر جانباز ۴۶ درصد است.

ملاحظه می‌کنید که در چهار بعد، نگرانی همسران ایثارگران و در چهار بعد، نگرانی همسران عادی بیشتر است. در مجموع در نه مورد از ابعاد پانزده‌گانه‌ی فوق بیشترین نسبت میانگین احساس نگرانی مربوط به همسران جانباز، در پنج مورد مربوط به عادی، در سه مورد مربوط به آزاده و فقط در یک مورد مربوط به همسر شهید است.

جدول (۳) آزمون تفاوت نسبت میانگین ابعاد نگرانی همسران عادی و ایثارگر

آزمون تفاوت نسبت میانگین ابعاد نگرانی همسران عادی و ایثارگر Mann-Whitney U							ابعاد نگرانی
نگرانی بیشتر	Asymp. Sig. (2-tailed)	همسر عادی	همسر آزاده	همسر جانباز	همسر شهید	کل همسران	
-	۰/۱۷۱	۰/۴۴	۰/۴۴	۰/۴۶	۰/۳۶	۰/۴۴	نسبت کل نگرانی
عادی	۰/۰۰۰	۰/۴۹	۰/۳۷	۰/۳۰	۰/۲۶	۰/۳۹	مسکن
عادی	۰/۰۲۳	۰/۱۲	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۰۸	۰/۱۱	شغل
-	۰/۱۴۸	۰/۶۳	۰/۶۰	۰/۶۳	۰/۵۳	۰/۶۱	کمبود مالی
عادی	۰/۰۰۰	۰/۶۲	۰/۵۰	۰/۵۷	۰/۳۶	۰/۵۶	استقلال مالی
ایثارگر	۰/۰۰۰	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۱۳	۰/۰۴	جنسی
-	۰/۱۶۲	۰/۱۶	۰/۱۳	۰/۱۶	۰/۱۴	۰/۱۵	سلامت جسمی
-	۰/۶۳۶	۰/۱۹	۰/۱۰	۰/۲۰	۰/۱۸	۰/۱۸	جانی
عادی	۰/۰۰۲	۰/۶۲	۰/۵۶	۰/۵۷	۰/۵۰	۰/۵۸	تهدید مالی واجتماعی
ایثارگر	۰/۰۰۰	۰/۲۵	۰/۵۴	۰/۶۳	۰/۱۱	۰/۳۶	بیماری شوهر
-	۰/۹۱۲	۰/۲۸	۰/۳۴	۰/۳۸	۰/۱۱	۰/۲۹	نقش شوهر
ایثارگر	۰/۰۰۱	۰/۱۱	۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۷۱	۰/۷۴	مشکلات فرزند
-	۰/۰۸۹	۰/۵۴	۰/۵۵	۰/۵۲	۰/۴۲	۰/۵۲	اقتدار بر فرزند
-	۰/۹۸۱	۰/۳۶	۰/۳۴	۰/۳۹	۰/۳۱	۰/۳۶	نقش فامیل
ایثارگر	۰/۰۵۰	۰/۳۸	۰/۳۶	۰/۴۴	۰/۴۱	۰/۴۰	نقش مردم
-	۰/۶۶۷	۰/۴۱	۰/۴۲	۰/۴۴	۰/۳۸	۰/۴۱	نقش قانون و سازمان‌ها

مقایسه‌ی شاخص نگرانی‌ها بین همسران عادی و ایثارگر

اکنون در سطح خردتر بین گروه همسران ایثارگر و عادی از یک‌سو، و نیز درون گروه همسران ایثارگر از سوی دیگر، زمینه‌های احساس نگرانی را مقایسه می‌کنیم. در این مقایسه دو نکته مورد نظر است: اول؛ مطالعه‌ی تفاوت‌های معنادر بین درون همسران ایثارگر و بیرون آن با همسران عادی. دوم؛ مطالعه‌ی درصد‌های مهم احساس نگرانی در زمینه‌های مختلف زمینه‌های بین همسران. بنابراین از آزمون ناپارامتری همبستگی کرامر (V) دو بار برای مقایسه‌ی درون‌گروهی و برون‌گروهی همسران ایثارگر استفاده کردیم و تفاوت معنادر آن (Sig) درون‌گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون‌گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی مسکن بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۴) نشان می‌دهد که همسران عادی در تمامی زمینه‌های پنج‌گانه‌ی مسکن احساس نگرانی بیشتری نسبت به ایثارگران دارند، اما فقط در یک زمینه بین ایثارگران تفاوت وجود دارد و آن مربوط به همسر آزاده است. درصد نگرانی‌های مسکن در همسران عادی از حداقل ۴۶/۹ درصد تا ۵۶/۹ درصد و در همسران ایثارگر بین حداقل ۲۶/۹ درصد تا ۳۴ درصد در نوسان است. این نتایج نشان می‌دهد که با وجود نگرانی کمتر ایثارگران در زمینه‌های مسکن، هنوز در حدود یک‌چهارم تا یک‌سوم همسران ایثارگر در زمینه‌ی مسکن نگرانی جدی دارند که عمده‌ترین آن (۴۵/۸ درصد) به همسران آزاده و «سکونت در محله‌های ناچور» مربوط است.

جدول (۴) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی مسکن بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی مسکن	
عادی	ایثارگر	همسر همسر آزاده	همسر جانباز	همسر شهید		
۴۶/۹*	۲۷/۹	۳۱/۹	۲۹/۷	۲۲/۸	بلی	از اسباب‌کشی هرساله می‌ترسم.
۵۰/۵*	۳۰/۰	۳۶/۱	۳۰/۲	۲۶/۹	بلی	از گران شدن قیمت اجاره‌ی مسکن نگرانم.
۴۷/۱*	۲۹/۳	۳۴/۷	۲۹/۱	۲۷/۵	بلی	می‌ترسم نتوانم مسکن مناسب پیدا کنم.
۵۲/۶*	۳۴/۹	۴۵/۸+	۳۵/۵	۲۹/۲	بلی	از این می‌ترسم که مجبور شوم در محله‌های ناچور سکونت کنم.
۴۹/۷*	۲۹/۳	۳۶/۱	۳۱/۱	۲۲/۸	بلی	از افتادن به دام صاحب‌خانه‌های بی‌رحم می‌ترسم.
۴۷/۵*	۲۶/۹	۳۴/۷	۲۶/۷	۲۴/۰	بلی	به علت گران شدن قیمت خرید مسکن می‌ترسم نتوانم صاحب خانه شوم.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون‌گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون‌گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی جانی بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۵) نشان می‌دهد که همسران ایثارگر در دو زمینه، نگرانی جانی بیشتری نسبت به همسران عادی دارند و آن «احساس نگرانی در خانه» و «سرکوب نیاز جنسی» است. همسر عادی در یک زمینه، نگرانی بیشتری نسبت به همسر ایثارگر دارد و آن «ترس از بیمار شدن به‌علت مشکل پرداخت هزینه‌های پزشکی» است. درصد نگرانی‌های جانی در همسران ایثارگر حداکثر به ۸۶/۲ درصد و در همسران عادی به ۸۷/۶ درصد می‌رسد. درون همسران ایثارگر، همسران جانباز و آزاده نسبت به «سلامتی اعضای خانواده‌ی خود» و همسر شهید نسبت به «سرکوب نیاز جنسی خود» بیشترین درصد نگرانی را دارند.

جدول (۵) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی جانی بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی جانی	
عادی	ایثارگر	همسر آزاد	همسر جانباز	همسر شهید		
۸۴/۷	۸۳/۳	۷۶/۴	۲۸/۸	۸۷/۱	بلی	نگران سلامتی خود هستم.
۸۷/۶	۸۶/۲	۸۸/۹+	۸۸/۷+	۸۰/۱	بلی	نگران سلامتی اعضای خانواده‌ام هستم.
۷۷/۳*	۷۰/۷	۶۹/۴	۷۳/۵	۶۵/۵	بلی	می‌ترسم اگر بیمار شوم نتوانم هزینه‌های پزشکی را بپردازم.
۲۹/۷	۳۴/۹	۱۵/۳	۳۷/۶	۲۳/۴	بلی	در کوچه و خیابان احساس امنیت جانی ندارم.
۷/۵	۱۱/۲*	۴/۲	۱۲/۵	۱۱/۷	بلی	در خانه‌ام احساس امنیت جانی ندارم.
۱/۹	۶/۶*	۲/۸	۴/۴	۱۲/۹+	بلی	مجبورم یا نیاز جنسی را سرکوب یا مشکلاتی دیگر را تحمل کنم.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی مالی بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۶) نشان می‌دهد که همسران عادی در شش زمینه نسبت به همسران ایثارگر بیشتر احساس نگرانی دارند که عبارتند از: «تأمین هزینه‌های ضروری زندگی»، «پرداخت قرض»، «نداشتن درآمد ثابت»، «استقلال مالی»، «پشتوانه‌ی مالی» و «سرقت اموال در خیابان». بیشترین نگرانی مالی درون همسران ایثارگر مربوط به جانباز و آزاده است. مهم‌ترین درصد نگرانی‌های مالی در همسران عادی حداکثر به ۷۰ درصد و در ایثارگر به ۶۸/۳ درصد می‌رسد.

جدول (۶) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی مالی بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی مالی	
عادی	ایثارگر	همسر آزاد	همسر جانباز	همسر شهید		
۴۱/۴	۴۴/۰	۴۳/۱	۴۷/۷	۳۶/۸	بلی	می‌ترسم نتوانم اقساط مسکن را بپردازم.
۴۶/۱	۴۳/۸	۵۰/۰	۴۳/۹	۴۰/۹	بلی	نگرانم که نتوانم هزینه‌های ساخت‌وساز مسکن را بپردازم.
۷۰/۰*	۶۳/۷	۶۱/۱	۶۸/۳+	۵۵/۶	بلی	می‌ترسم نتوانم هزینه‌های ضروری زندگی‌ام را تأمین کنم.
۷۲/۳*	۶۶/۶	۶۹/۴	۷۰/۳+	۵۷/۹	بلی	می‌ترسم نتوانم جواب بدهی و قرض‌هایم را بدهم.
۵۹/۸*	۴۲/۶	۳۸/۹	۴۹/۴+	۳۰/۴	بلی	نگرانم که منبع درآمد ثابتی ندارم.
۶۲/۴*	۵۱/۴	۵۰/۰	۶۱/۰+	۳۲/۷	بلی	نگرانم که استقلال مالی ندارم.
۶۳/۷*	۵۵/۵	۶۲/۵+	۵۹/۹	۴۳/۹	بلی	نگرانم که پشتوانه‌ی مالی ندارم.
۶۹/۷	۶۸/۳	۶۹/۴	۷۱/۲	۶۲/۰	بلی	نگرانم که نتوانم هزینه‌های فرزندانم را بپردازم.
۶۲/۲	۵۸/۱	۵۹/۷	۵۹/۹	۵۳/۸	بلی	می‌ترسم دزد به خانه‌ام بیاید.
۶۰/۰*	۵۱/۳	۵۴/۲	۵۰/۶	۵۱/۵	بلی	می‌ترسم در کوچه و خیابان پول یا مالم سرقت شود.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی شغلی بین همسران عادی و همسران ایثارگر

جدول (۷) نشان می‌دهد که همسران عادی در دو زمینه بیشتر نگرانند و آن «فقدان ثبات شغلی» و «نداشتن درآمد مشخص» است. درون ایثارگران، بیشترین نگرانی شغلی به همسر آزاده مربوط است و آن «پیدا کردن شغل»، «از دست دادن شغل» و «ثبات شغل» است. مهم‌ترین درصد نگرانی شغلی در همسران عادی حداکثر به ۲۲ درصد و در ایثارگر به ۱۸/۶ درصد می‌رسد.

جدول (۷) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی شغلی بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی شغلی	
عادی	ایثارگر	همسر آزاده	همسر جانباز	همسر شهید		
۲۲/۰	۱۸/۶	۲۷/۸+	۱۹/۵	۱۲/۹	بلی	نگران پیدا کردن شغل هستم.
۵/۱	۴/۸	۱۳/۹+	۳/۸	۲/۹	بلی	نگران از دست دادن شغلم هستم.
۱۴/۲*	۱۰/۴	۲۳/۶+	۷/۸	۹/۹	بلی	شغلی ثابت ندارم و از نوسانات شغلی نگرانم.
۱۱/۵*	۷/۲	۹/۷	۶/۱	۸/۲	بلی	شغلم درآمد مشخصی ندارد و نگران ضرر و زیان هستم.
۷/۸	۶/۰	۱۳/۹+	۳/۸	۷/۰	بلی	شغل مناسبی ندارم و نگران تعویض شغل هستم.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی شوهر بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۸) نشان می‌دهد که همسران ایثارگران در سه زمینه نسبت به همسران عادی بیشتر نگرانند که عبارتند از: «ترس از تشدید بیماری شوهر»، «انزوا و خانه‌نشینی شدن به خاطر شوهر» و «بی‌مهری شوهر».

جدول (۸) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی شوهر بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی شوهر	
عادی	ایثارگر	همسر آزاده	همسر جانباز	همسر شهید		
۳۲/۵	۳۶/۱	۳۸/۹	۴۶/۸+	۱۳/۵	بلی	نگرانم شوهرم به من بدهنی و توهین کند.
۲۲/۵	۲۷/۳	۲۳/۶	۳۶/۹+	۹/۴	بلی	می‌ترسم شوهرم مرا دعوا و کتک‌کاری کند.
۱۷/۶	۱۶/۹	۲۰/۸+	۲۰/۱+	۸/۸	بلی	می‌ترسم شوهرم مرا طلاق دهد یا ترک نفقه کند
۲۲/۰	۱۸/۷	۲۶/۴+	۲۲/۴+	۸/۲	بلی	می‌ترسم شوهرم با زن دیگر ازدواج کند.
۵۱/۹	۵۳/۵	۷۹/۲+	۶۷/۴+	۱۴/۶	بلی	می‌ترسم شوهرم عصبانی شود
۳۴/۴	۵۸/۸*	۷۷/۸+	۷۷/۶+	۱۲/۹	بلی	می‌ترسم بیماری شوهرم تشدید شود یا آسیب ببیند.
۱۴/۷	۳۴/۸*	۳۰/۶+	۴۸/۵+	۸/۸	بلی	به‌علت مشکلات شوهرم نمی‌توانم از خانه بیرون بروم.
۲۱/۵	۲۷/۶*	۲۵/۰+	۳۴/۹+	۱۴/۰	بلی	از بی‌مهری شوهرم نگرانم.
۳۷/۵	۲۶/۶	۲۵/۰+	۳۴/۶+	۱۱/۱	بلی	از مشکلات اجتماعی همسرم نگرانم (از قبیل بی‌کاری، اعتیاد و غیره)

درون همسران ایثارگر نیز نگرانی همسر جانباز تمام زمینه‌ها را در بر می‌گیرد که شامل «بیدهدنی»، «کنک»، «تهدید به طلاق»، «تهدید به ازدواج با دیگری»، «عصبانیت»، «تشدید بیماری شوهر»، «خانہ‌نشین شدن»، «بی‌مه‌ری» و «مشکلات اجتماعی شوهر» است. و همسر آزاده نیز در هفت زمینه از نه زمینه احساس نگرانی جدی دارد. بیشترین درصد نگرانی شوهر در ایثارگران حداکثر به ۵۸/۸ درصد و در عادی به ۵۱/۹ درصد می‌رسد.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی فرزند بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۹) نشان می‌دهد که ایثارگران در سه زمینه بیشترین نگرانی فرزند را نسبت به عادی دارند که عبارتند از: «تحصیل»، «شغل» و «ازدواج». درون همسران ایثارگر نیز همسران جانباز و نیز آزاده در سه زمینه «تحصیل»، «رفتار اجتماعی» و «بی‌مه‌ری» راجع به فرزند نگرانی بیشتری دارند تا همسر شهید. بیشترین درصد نگرانی فرزند در ایثارگران حداکثر به ۸۲/۱ درصد و در عادی به ۷۷/۸ درصد می‌رسد.

جدول (۹) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی فرزند بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی فرزند
عادی	ایثارگر	همسر آزاده	همسر جانباز	همسر شهید	
۶۸/۰	۷۵/۵*	۸۷/۵+	۷۹/۱+	۶۳/۲	بله نگران وضع تحصیلی فرزندانم هستم.
۶۵/۸	۷۶/۳*	۷۵/۰	۷۷/۹	۳۷/۷	بله نگران وضع شغلی فرزندانم هستم.
۶۶/۳	۷۲/۹*	۷۳/۶	۷۵/۰	۶۸/۴	بله نگران وضع ازدواج فرزندانم هستم.
۷۷/۸	۸۲/۱	۸۷/۵	۸۲/۶	۷۸/۹	بله نگران وضع سلامتی فرزندانم هستم.
۷۴/۲	۷۸/۵	۸۰/۶	۸۰/۲	۷۴/۳	بله نگران وضع عاطفی و روحی فرزندانم هستم.
۷۱/۹	۷۳/۳	۷۰/۸+	۷۷/۶+	۶۵/۵	بله نگران وضع رفتار اجتماعی و اخلاقی فرزندانم هستم.
۶۱/۴	۵۶/۲	۵۹/۷	۵۸/۷	۴۹/۷	بله نگرانم که فرزندانم به حرفم گوش ندهند.
۵۴/۲	۵۰/۳	۵۵/۶	۵۲/۶	۴۳/۳	بله نگرانم که فرزندانم برایم احترام قایل نشوند.
۴۵/۹	۴۲/۴	۵۰/۰+	۴۴/۸+	۳۴/۵	بله از بی‌مه‌ری فرزندانم نگرانم.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی فامیل بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۱۰) نشان می‌دهد که بین دو گروه ایثارگر و عادی در هیچ‌یک از زمینه‌های نگرانی فامیل تفاوتی وجود ندارد، اما درون ایثارگران، همسران شهید و نیز جانباز بیشتر نگرانند که مورد «تهمت

مقایسه‌ی ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی در همسران عادی و ایثارگر ۲۵

فامیل» قرار گیرند. بیشترین درصد نگرانی‌های نقش فامیل در ایثارگران حداکثر به ۴۰/۲ درصد و در عادی به ۳۹/۵ درصد می‌رسد.

جدول (۱۰) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی فامیل بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی فامیل	
عادی	ایثارگر	همسر آزاد	همسر جانباز	همسر شهید		
۳۹/۵	۴۰/۲	۳۶/۱	۴۳/۰	۳۶/۳	بلی	می‌ترسم مورد بی‌احترامی، تحقیر و توهین فامیل قرار گیرم.
۳۳/۷	۳۳/۹	۲۲/۲	۳۷/۸+	۳۱/۰+	بلی	می‌ترسم مورد تهمت فامیل قرار گیرم.
۳۸/۰	۳۶/۳	۳۴/۷	۳۹/۲	۳۱/۰	بلی	از بدگمانی و سوءتعبیر و حرف‌های فامیل می‌ترسم.
۳۶/۴	۳۶/۵	۳۴/۷	۳۹/۲	۳۱/۶	بلی	از بدرفتاری‌های فامیل نگرانم.
۳۴/۱	۳۳/۴	۳۳/۳	۳۵/۸	۲۸/۷	بلی	از مخالفت‌های فامیل نگرانم.
۳۳/۱	۳۳/۰	۳۴/۷	۳۶/۰	۲۶/۳	بلی	از دعوی فامیل با من نگرانم.
۳۷/۱	۳۸/۸	۳۸/۹	۴۱/۰	۳۴/۵	بلی	از قهر و بی‌مهری فامیل نگرانم.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون گروه (یا یکدیگر) با علامت + و برون گروه (یا عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی مردم بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۱۱) نشان می‌دهد که در دو زمینه همسر عادی نگرانی بیشتری دارد و آن عبارتند از: «نگاه هرزه‌ی بعضی مردان»، «مزاحمت و طمع مردان». در دو زمینه‌ی دیگر، همسر ایثارگر نگرانی بیشتری دارد و آن عبارتند از: «ترس از معرفی خود به مردم» و «ترس از منت‌گذاری مردم». درون ایثارگران نیز همسر شهید در زمینه‌ی «ترس از معرفی خود به مردم» و همسر جانباز در زمینه‌ی «ترس از سوءتعبیر و بدگمانی مردم» بیشترین نگرانی را احساس می‌کنند. بیشترین درصد نگرانی‌های نقش مردم در ایثارگران حداکثر به ۵۶ درصد و در عادی به ۶۲/۹ درصد می‌رسد.

جدول (۱۱) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی مردم بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی مردم	
عادی	ایثارگر	همسر آزاد	همسر جانباز	همسر شهید		
۱۱/۰	۱۸/۷*	۸/۳	۱۶/۶	۲۷/۵+	بلی	می‌ترسم خودم را به مردم معرفی کنم.
۶۲/۹*	۵۶/۰	۵۶/۹	۵۹/۳	۴۹/۱	بلی	از نگاه هرزه‌ی بعضی مردان نگرانم.
۶۱/۹*	۵۳/۸	۵۲/۸	۵۷/۳	۴۷/۴	بلی	از طمع و مزاحمت مردان می‌ترسم.
۴۶/۱	۴۷/۲	۳۳/۳	۴۸/۵	۴۵/۶	بلی	از بی‌مهری و نامهربانی مردم نگرانم.

ادامه‌ی جدول (۱۱) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی مردم بین همسران عادی و ایثارگر

V sig (درصد)		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی مردم
عادی	ایثارگر	همسر آزاده	همسر جانباز	همسر شهید	
۴۶/۱	۵۲/۰	۲۶/۱	۵۱/۲+	۴۳/۹	بلی از بدگمانی و سوءتعبیر مردم می‌ترسم.
۴۹/۲	۵۰/۸*	۴۷/۲	۵۳/۸	۵۰/۳	بلی از منت‌گذاری مردم می‌ترسم.
۳۱/۹	۲۷/۰	۴۷/۲	۵۴/۱	۴۵/۶	بلی از برچسب زدن مردم می‌ترسم.
۴۴/۲	۴۷/۹	۳۳/۳	۳۸/۱	۶۳/۳	بلی از ترس حرف مردم نمی‌توانم از چیزی انتقاد کنم.
۲۶/۹	۴۲/۲	۴۸/۶	۴۸/۸	۴۵/۶	بلی از تصویرها و خیالات باطل مردم درباره‌ی خودم و خانواده‌ام نگرانم.
۴۳/۱	۴۵/۸	۴۰/۳	۴۵/۳	۳۶/۸	بلی می‌ترسم مردم مرا مقصر بدانند.
۳۷/۸	۴۰/۰	۳۰/۶	۴۳/۳	۳۷/۴	بلی می‌ترسم اگر مردم بدانند نیازمندم، مورد سوءاستفاده قرار گیرم.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی قانون، دولت و سازمان‌ها بین همسران عادی و ایثارگر

جدول (۱۲) نشان می‌دهد که بین دو گروه ایثارگر و عادی در هیچ‌یک از زمینه‌های نگرانی قانون، دولت و سازمان‌ها تفاوتی وجود ندارد، اما درون ایثارگران، همسران جانباز و آزاده بیشترین نگرانی را به این علت دارند که «زحمات همسر در خانواده مورد توجه و حمایت دولت و قانون قرار نمی‌گیرد». بیشترین درصد نگرانی‌های نقش قانون، دولت و سازمان‌ها در ایثارگران حداکثر به ۵۷/۴ درصد و در عادی به ۵۶/۴ درصد می‌رسد.

جدول (۱۲) مقایسه‌ی زمینه‌های احساس نگرانی قانون، دولت و سازمان‌ها بین همسران عادی و ایثارگر

V sig		وضعیت همسر (درصد)			زمینه‌های نگرانی قانون و سازمان‌ها
عادی	ایثارگر	همسر آزاده	همسر جانباز	همسر شهید	
۴۳/۴	۴۲/۲	۴۱/۷	۴۵/۱	۳۶/۸	بلی قانون مرا به مردان وابسته کرده است و حقم را باید از دست مردان بگیرم.
۵۶/۴	۵۷/۴	۶۶/۷+	۶۱/۳+	۴۵/۶	بلی زحمات من در خانواده مورد توجه و حمایت دولت و قانون قرار نمی‌گیرد.
۳۸/۱	۳۹/۹	۳۶/۱	۴۰/۴	۴۰/۴	بلی وقتی تنها به ادارات می‌روم از طرز برخورد کارکنان نگرانم.
۲۸/۱	۲۹/۶	۲۳/۶	۳۱/۴	۲۸/۷	بلی کارکنان اگر بدانند تنها هستم کارم را پیچ می‌دهند تا به آن‌ها بیشتر رجوع کنم.
۳۹/۷	۴۰/۰	۴۰/۳	۴۰/۷	۳۸/۶	بلی بار مسئولیت خانواده امکان پیشرفت در کار و تحصیل را از من گرفته است احساس عقب‌ماندگی می‌کنم.

تفاوت معنادار آن (Sig) درون گروه (با یکدیگر) با علامت + و برون گروه (با عادی) با علامت * کنار مهم‌ترین درصد مشخص شده است.

نتیجه‌گیری

در پاسخ به پرسش اول که آیا میزان احساس نگرانی همسران ایثارگر کمتر از عادی است؟ نتایج نشان داد که میزان احساس نگرانی همسران ایثارگر در ابعاد مسکن، استقلال مالی، تهدید در خیابان و شغلی کمتر از همسر عادی، اما در ابعاد بیماری شوهر، جنسی، مشکلات فرزند و نگرش مردم بیشتر از همسر عادی است. در سایر ابعاد نگرانی یعنی کمبود مالی، سلامت جسمی، جانی، نقش شوهر، اقتدار بر فرزند، نقش فامیل و نقش قانون و نیز در شاخص کل نگرانی تفاوتی بین دو گروه مشاهده نشد. البته بین ایثارگران نیز تفاوت‌هایی مشاهده شد که به برخی زمینه‌ها در ابعاد گوناگون نگرانی مربوط می‌شود.

در پاسخ به پرسش دوم، که در چه زمینه‌هایی احساس ناامنی و نگرانی به تفکیک همسران ایثارگر و عادی قابل توجه است؟ مطالعه‌ی مقایسه‌ای همسران در زمینه‌های جزئی هر یک از ابعاد نگرانی نتایجی دقیق‌تر ارائه کرد و نشان داد که نبود تفاوت معنادار بین دو گروه در برخی ابعاد بدین معنی نیست که ایثارگران در این ابعاد نگرانی زیادی ندارند. بنابراین مشاهده شد که بیشترین درصد احساس نگرانی در برخی زمینه‌های مسکن در ایثارگر حداکثر به ۳۴ درصد و عادی ۵۶/۹ درصد، در برخی زمینه‌های جانی در ایثارگر حداکثر به ۸۶ درصد و عادی ۸۷/۶ درصد، در برخی زمینه‌های مالی در ایثارگر حداکثر به ۶۸/۳ درصد و عادی ۷۰ درصد، در برخی زمینه‌های شغلی در ایثارگر حداکثر به ۱۸/۶ درصد و عادی ۲۲ درصد، در برخی زمینه‌های نقش شوهر در ایثارگر حداکثر به ۵۸/۸ درصد و عادی ۵۱/۹ درصد، در برخی زمینه‌های نقش فرزند در ایثارگر حداکثر به ۸۲/۱ درصد و عادی ۷۷/۸ درصد، در برخی زمینه‌های نقش فامیل در ایثارگر حداکثر به ۴۰/۲ درصد و عادی ۳۹/۵ درصد، در برخی زمینه‌های نقش مردم در ایثارگر حداکثر به ۵۶ درصد و عادی ۶۳/۹ درصد و در برخی زمینه‌های نقش قانون و دولت و سازمان‌ها در ایثارگر حداکثر به ۵۷/۴ درصد و عادی به ۵۶/۴ درصد می‌رسد.

این نتایج با تحقیقات پیشین در زمینه‌های مختلف هم‌سویی دارد. احساس ناامنی زنان به موقعیت‌های خاص آنان درون خانواده و وضعیت و نوع رابطه با همسر بستگی دارد. همان‌گونه که تحقیقات پیشین نشان دادند، این احساس با خشونت خانگی علیه زنان (بختیار، عرب‌پور، شیفر و دیگران؛ سولر و دیگران)، با وضعیت آسیب‌دیدگی همسر (اورکات و دیگران؛ بردا، سولر و دیگران)، با محیط زندگی زنان در غربت (کاسمیرو و دیگران) و با شرایط خاص استان خراسان رضوی (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بهروان) ارتباط دارد. با توجه به دیدگاه‌های نظری می‌توان احساس ناامنی زنان را به مشکلات زندگی و رفع نشدن نیازهای گوناگون آنان

مربوط دانست. تفاوت در ابعاد ناامنی و نگرانی زنان از تفاوت در سطح نیازهای آنان و نیز تفاوت در شرایط درونی خانواده و روابط با اعضا و نیز تفاوت در نوع روابط با دیگران در بیرون خانواده حکایت دارد.

این شرایط و روابط در بین همسران عادی و ایثارگر متفاوت است. برخی ایثارگران مانند همسران جانباز بیشتر از دیگران از وضعیت بیماری شوهر و عواقب آسیب‌دیدگی او در جنگ نگرانند در حالی که برخی دیگر مانند همسر شهید در نبود شوهر و حمایت سازمانی نگرانی کمتری در بعد استقلال مالی و اقتصادی احساس کرده‌اند. در مجموع، تأثیر حمایت‌های سازمانی برای ایثارگران عمدتاً در برخی ابعاد اقتصادی مانند مسکن و شغل و استقلال مالی است زیرا ایثارگران در این ابعاد نگرانی کمتری نسبت به زنان عادی دارند، اما در برخی ابعاد اقتصادی مانند کمبود مالی هنوز تفاوتی با همسران عادی دیده نمی‌شود. هم‌چنین در ابعاد اجتماعی مانند سلامت جسمی، جانی، تبعیض و نقش شوهر، نگرش فامیل، اقتدار بر فرزند و برخورد قانون با زنان، شرایط برای ایثارگران همانند همسران عادی نگران‌کننده احساس می‌شود و تفاوت مشهود نیست.

بنابراین برخی نگرانی‌های زنان به سطح نیازها، ساختار جامعه و تقسیم کار جنسیتی مربوط است که صرف‌نظر از وجود تفاوت بین همسران، میزان برخی نگرانی‌ها چنان بالا است که نگرانی‌هایی مانند: نگرانی جانی، کمبود مالی، رابطه با شوهر، نگرانی مربوط به فرزند در زمینه‌های کار، تحصیل و ازدواج، نگرش مردم به زنان و رفتار مردان در خیابان و در عرصه‌های عمومی و برخورد قانون توسط هر دو گروه (البته با تفاوت‌هایی در برخی موارد) به میزان بیش از ۵۰ درصد نمره ابعاد احساس شده است. به عبارت دیگر، نگرانی‌های زنان چه درون خانواده یا بیرون آن تا حدی زیاد هنوز عمومیت دارد و نمی‌توان آن‌ها را به وظایف سازمان خاصی مربوط دانست، بلکه به ساختار کلی و شرایط عمومی جامعه‌ی ما مربوط است که این تحقیق بازتاب شرایط استان خراسان رضوی است. برخی از این شرایط مانند خشونت خانگی، تبعیض علیه زنان، نگرش منفی به زنان و نگرانی فرزندان حتی در سطح جهان برای زنان موجب ناامنی و نگرانی است و مخصوص جامعه‌ی ما نیست.

منابع

اعزازي، شهلا (۱۳۸۳) «ساختار جامعه و خشونت علیه زنان» فصلنامه رفاه اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۴، صص ۹۶-۹۹.
بختیاری، افسانه؛ امیدبخش، نادیا (۱۳۸۲) «بررسی مقایسه‌ای زمینه‌ها و آثار خشونت علیه زنان در خانواده در مراجعین به مرکز پزشکی قانونی بابل»، بهبود، پیاپی ۱۹ صص ۲۸-۳۶.

بهروان، حسین (۱۳۸۳) موقعیت اجتماعی فرهنگی مشهد، تهران، ناشر: دفتر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
بهروان، حسین (۱۳۸۵) پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌ها در استان خراسان رضوی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی.

مقایسه‌ی ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی در همسران عادی و ایثارگر ۳۹

دانایی سیح، مجید (۱۳۸۵) بررسی و طبقه‌بندی نیازهای و انتظارات خانواده‌های شاهد و ایثارگر خراسان رضوی از بنیاد شهید، بنیاد شهید خراسان رضوی.

رحیمی نیک، اعظم (۱۳۷۴) تئوری‌های نیاز و انگیزش، تهران، ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی.

ریتزر، جورج (۱۳۷۴) نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: علمی.

زنجانی‌زاده اعزازی، هما (۱۳۸۰) «زن و امنیت شهری»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی (مشهد)، شماره پیاپی ۳۴، شماره ۳ و ۴.

ظاهرخانی، مهدی (۱۳۸۲) «آثار جهانی شدن بر زنان»، فصلنامه پژوهش زنان، شماره پیاپی ۸، دوره‌ی دوم، شماره ۱.

عرب‌پور، علی (۱۳۸۲) «آسیب‌های روانی همسران شهدای شهرستان بیرجند»، رساله کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه آزاد بیرجند.

سیدنی. ال. شولتز؛ دوان. پی. شولتز (۱۳۸۴) تاریخ روان‌شناسی نوین، ترجمه: علی‌اکبر سیف و دیگران، جلد ۱، چاپ هفتم، تهران: نشر دوران.

مازلو، آبراهام ایچ (۱۳۷۲) انگیزش و شخصیت، ترجمه: احمد رضوانی، مشهد: به‌نشر.

مرکز افکارسنجی دانشجویان (۱۳۸۲) «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی»، تهران، (ایسپا).

نجیبی‌ریعی، مریم (۱۳۸۴) شناسایی مشکلات امنیتی - اجتماعی زنان در روابط شهری، مطالعه موردی شهر تهران، دفتر امور زنان وزارت کشور.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۲) پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، موج دوم.

Breda, Carolyn S (2004) Physical Mental Social and Family Health Outcomes of Gulf War Veterans: <http://stinet.dtic.mil/oai/oai?verb=getRecord&metadataPrefix=html&identifier=ADA423993>

Casimiro, Suzy, Hancock, Peter, Northcote, Jeremy (2007), Isolation and Insecurity: Resettlement Issues Among Muslim Refugee Women in Perth Western Australia, Australian Journal of Social Sciences, Autumn, 42, 1, p.55

Cronbach, Lee J. (1954), Educational Psychology, N.Y., Harcourt, Brace & Co.

Schafer, J., Caetano, R., & Clark, C. L (1998). Rates of intimate partner violence in the United States. American Journal of Public Health, 88, 1702-1704.

Soler, H., Vinayak, P. Quadagno, D (2000), " Biosocial Aspects of Domestic Violence", Psychoneuroendocrinology, 25, pp721-739.

<http://www.health.gov.au/internet/mentalhealth/publishing.nsf/Content/vvcs>

Orcutt, Holly K., King, Lynda A., and King, Daniel W (2003) Journal of Traumatic Stress, Vol. 16, No. 4, August, pp. 381-390